

TOE KOM (S)T

Hoopvol
kerk-zijn

René de Reuver

ESSAY

**TOE
KOM
(S)T**

**Hoopvol
kerk-zijn**

René de Reuver

ESSAY

KokBoekencentrum Uitgevers • Utrecht

INHOUD

Woord vooraf	7
1. Opmaat	9
<i>Nieuwe kerken</i>	10
<i>Rouw</i>	12
<i>De eerste jaren van de Protestantse Kerk in Nederland</i>	14
<i>Kerk2025</i>	16
<i>Roeping</i>	18
Deel I	
Hoe het begon: God gaat zijn ongekende gang	19
2. Aanhangers van de Weg	21
<i>De eerste eeuwen</i>	22
<i>De eerste naam</i>	23
<i>What's in a name</i>	25
<i>Mannen en vrouwen</i>	26
<i>Nomen est omen</i>	27
<i>Identiteit</i>	29
3. Een verrassende Weg	31
<i>Heroriëntatie</i>	32
<i>Regie van de Geest</i>	33
<i>Kerkelijk overleg: Handelingen 15</i>	35

4. Karakteristieken van de Weg	41
<i>Missio Dei</i>	41
<i>Geestelijk leidinggeven</i>	43
<i>Eenheid en diversiteit</i>	47
<i>Het DNA van de eerste gemeenten</i>	49
Deel II	
Terugblik: Schoenen uit	53
5. Pleisterplaatsen	55
<i>Nationale viering '500 jaar Reformatie'</i>	57
<i>Samen kerk-zijn, dichtbij en wereldwijd</i>	61
<i>Dominee in coronatijd</i>	76
<i>Kerkasiel</i>	79
Deel III	
Vooruitblik: Daar zijn waar Christus is	87
6. Perspectief	89
<i>Wachtwoord</i>	90
<i>Icoon-ervaring</i>	93
<i>Waar Christus zich laat vinden</i>	94
7. Kerk voorbij 2025	97
<i>Leven vanuit de toekomst(s)</i>	98
<i>Geloofsgemeenschap</i>	104
<i>Bewegen in Gods geheim</i>	113
<i>Profiel</i>	120
Dankwoord	124
Geraadpleegde literatuur	125

WOORD VOORAF

Dit boek is een cadeautje aan de kerk. Aan u dus. Aan het einde van mijn periode als scriba van de Protestantse Kerk in Nederland voel ik de behoefte om bijzondere ervaringen die ik in de afgelopen negen jaar als scriba heb mogen meemaken met u te delen. Bijzondere leeservaringen en ontmoetingen die mij inspireren en hoop geven voor de kerk van vandaag en morgen. Zoals dat verhaal over de eerste kerkvergadering waar de kerk op scheuren stond en ‘synodeleden’ in het spoor van de Geest een weg vonden die ze met vreugde samen konden gaan. Of de korte belijdenis van een van de daklozen uit Amsterdam toen we op Goede Vrijdag de kruisweg van Jezus liepen. Het vallen en opstaan van Jezus motiveert hem om telkens opnieuw toch weer op te staan. Momenten van ‘ervaren waarheid’¹ van Gods nabijheid.

Hoewel dit boek verschijnt bij mijn afscheid als scriba, is het geen afscheidboek maar een ‘doorgeefboek’. Mijn afscheid als scriba ervaar ik als het overdragen van het estafette-stokje aan mijn opvolger. Dankbaar voor ‘het rondje’ dat ik als scriba mocht lopen. In dit boek geef ik door wat ik in de afgelopen jaren heb ontvangen, om met goede moed vol vreugde ook na 2025 kerk te zijn. Ik doe dit in de vorm van een essay. Het gaat mij niet om een theoretische verhande-

1 J.H. van de Bank typeert hiermee de theologie van de praktische theoloog en mijn Utrechtse leermeester Henk Jonker. J.H van den Bank: *Ervaren Waarheid*. Callenbach, Nijkerk, 1984.

ling of in beton gegoten stellingen, maar om wat mij raakt en theologisch en spiritueel vormt. Het biedt de ruimte om persoonlijke keuzes te maken. Mijn eigen impressie geeft een unieke, persoonlijke en contextuele betekenis aan dit boek. Mijn vingerafdruk staat erop.

Kortom: dit essay is mijn cadeau aan u. Het bestaat uit drie delen. In het eerste doe ik verslag van mijn leeservaring over het allereerste begin van de kerk. Als kerk staan we immers op de schouders van hen die ons zijn voorgegaan. We staan in een lange, rijke traditie. Ik zoom in op de eerste veelzeggende naam die aan christenen werd gegeven en op de allereerste spannende kerkvergadering.

In het tweede deel beschrijf ik een aantal bijzondere ‘kerkervaringen’ die ik als scriba mocht opdoen. Gouden momenten, vol van Gods nabijheid, die ik niet snel zal vergeten. In het laatste deel kijk ik vooruit, verder dan 2025. Mijn blik wordt gericht door een ‘wachtwoord’² voor de kerk van vandaag en morgen. Niet als formule of als eind van alle tegenspraak, maar als focus en bron van vreugde voor kerk-zijn vanuit Gods toekom(s)t. De ‘s’ zet ik tussen haakjes om de dubbele eschatologische lading van deze toekom(s)t te benadrukken: de toekomst van God en zijn koninkrijk en God die in het hier en nu op ons toe komt. Theologisch gezegd: het eschaton (de nieuwe hemel en de nieuwe aarde waarop gerechtigheid woont (2 Petrus 3:13)) en Gods eschatologische nabijheid (daar waar Christus is en Gods koninkrijk oplicht).

Ik hoop dat dit essay u inspireert en moed geeft om met vreugde kerk te zijn, ook na 2025.

René de Reuver

² Een wachtwoord verwijst met een paar woorden naar het grote verhaal. Ik ontleen dit aan Andrew Root: *Wachten op God; Vanuit geloof en geduld bouwen aan je gemeente*. KokBoekencentrum, Utrecht, 2024, p. 109-111.

1

OPMAAT

Om maar direct met de deur in huis te vallen: mijn periode als scriba is geen meetbaar succes geworden. Toen ik in 2016 aantrad waren er nog ruim 1,8 miljoen Nederlanders lid van de Protestantse Kerk in Nederland. Nu, negen jaar later, zijn dit er nog ‘slechts’ 1,45 miljoen. Deze cijfers zouden voor elk groot bedrijf reden zijn voor een uitermate kritisch gesprek met de CEO. De titel van dit essay lijkt hierdoor op een gotspe. Je moet wel moed hebben om in deze tijd hoopvol over de toekomst(s) van de kerk te schrijven.

Hoe wereldvreemd de titel ook lijkt, toch kies ik er bewust voor. De kerk is nu eenmaal geen bedrijf en ik ben niet de CEO van de kerk. Hoewel ik in den lande nog weleens aangekondigd wordt als ‘de baas van de kerk’, ben ik ook dat niet. De kerk is van God. Christus is het hoofd van de kerk. En deze ‘baas’ is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen (Marcus 10:45). Aan het einde van zijn leven was het aantal van zijn volgelingen geslonken tot slechts enkele vrouwen die destijds maatschappelijk nauwelijks meetelden. Ook al leek de beweging van Jezus op niets uit te lopen, anno 2025 is de beweging wereldwijd springlevend. Bovendien rekenen we in de kerk een beetje anders dan erbuiten. De kerk is geen kwestie van tellen en

prognose, maar van geloof. We geloven in³ de kerk omdat ze niet van ons, maar van God is.⁴

Nieuwe kerken

Toen ik in 2016 aantrad als scriba van de generale synode van de Protestantse Kerk in Nederland was de krimp van de kerk al jaren gaande. In de afgelopen negen jaar heeft dit zich onverminderd doorgezet. Dit geldt niet alleen voor de Protestantse Kerk, maar ook voor de Rooms-Katholieke Kerk. Toch treft niet alle kerken ditzelfde 'lot'. Sommige kerken zijn spectaculair gegroeid. In Veenendaal ging in 2012 Mozaïek van start. Deze evangelische kerk legt alle nadruk op Christus die van een succesvol of mislukt leven een kunstwerk maakt, als onderdeel van een prachtig mozaïek. Nu, twaalf jaar later, is Mozaïek te vinden in veertien plaatsen verspreid over Nederland. Wekelijks bezoeken duizenden mensen de diensten.

3 In de gebruikelijke versie van de geloofsbelijdenis van Nicea-Constantinopel is het woordje 'in' weggelaten. In de oorspronkelijke versie van de Griekse tekst uit 381 staat het woordje wel. Bovendien begint deze niet met 'ik', maar met 'wij': 'Wij (*Pisteuomen*) geloven in één God, (...), in één heilige (*eis mian (...) ekklesian*), katholieke en apostolische kerk'. Zie: H. Denzinger: *Enchiridion Symbolorum*. Herder, Friburgi-Barcinone, 1962, p. 41v.

4 Het geloof in de heilige Geest vervoegt de Apostolische Geloofsbelijdenis direct met '(...) *de heilige katholieke kerk, de gemeenschap der heiligen*'. *Belijdenisgeschriften van de Protestantse Kerk in Nederland*, Protestantse Pers, Heerenveen, 2009, p. 13. De (Onveranderde) Augsburgse Confessie (1530) belijdt over de kerk (Art. VII) '*dat er altijd één heilige kerk zal blijven*', idem, p. 29. De *Nederlandse Geloofsbelijdenis* (1561) belijdt over de katholieke of algemene kerk (Art. 27): *Deze kerk is er geweest van het begin van de wereld af en zal er zijn tot het einde toe; want Christus is een eeuwig Koning, die niet zonder onderdanen kan zijn. En deze heilige kerk wordt door God bewaard of staande gehouden tegen het woeden van de gehele wereld, hoewel zij soms een tijdlang zeer klein en als tot niets schijnt te zijn geworden in de ogen van mensen*', idem, p. 183.

Maar ook een kerk als de Oosters-Orthodoxe Kerk groeit. Deze groei is niet alleen te verklaren uit de instroom van vluchtelingen, ook Nederlandse jongeren sluiten zich aan bij deze kerk. Zij voelen zich onder meer aangetrokken tot de klassieke orthodoxe liturgie.

In de laatste decennia zijn er meer dan een miljoen ‘migrantenchristenen’ naar Nederland gekomen. Zij hebben de christenheid verrijkt. De kerk in Nederland is veelkleurig en heel divers geworden.⁵ In de Haagse Moerwijk, waar ik van 2008 tot 2016 predikant was, gaan er op een zondag meer Nederlanders met een migratieachtergrond naar de kerk dan Nederlanders zonder migratieachtergrond. De komst van deze nieuwe Nederlanders ervaar ik als een geschenk van God aan onze samenleving en aan de kerken in Nederland in het bijzonder.⁶ Indringende gesprekken met nazaten van slaafgemaakten hebben mijn ogen geopend voor het donkere slavernijverleden, ook van de rechtsvoorgangers van de Protestantse Kerk in Nederland. Ook maakten zij mij bewust van de voortdurende theologische dominantie van witte, westerse kerken. Op 30 juni 2023, 150 jaar na de afschaffing van de slavernij, werd in de Nieuwe Kerk van Amsterdam een herdenkingsdienst gehouden. Het was een bijzonder moment om als scriba van de Protestantse Kerk in deze dienst voor God uit te spreken:

*Wij belijden voor U,
dat wij als kerken bijgedragen hebben*

5 *Wereldkerken in Nederland*. Museum Catharijneconvent, Samen Kerk in Nederland (SKIN), nai010 uitgevers, Rotterdam, 2024, portretteert de migranten- of internationale kerken die in Nederland te vinden zijn. De diversiteit en vitaliteit van deze kerken is indrukwekkend.

6 *Van U is de toekomst; Ontvankelijk en waakzaam leven van genade. Focus voor de Protestantse Kerk in Nederland op weg naar 2025*. Utrecht, 2020, p. 31.

*aan het in stand houden van de slavernij,
 dat wij door onze theologie
 het misbruik van mensen gerechtvaardigd hebben,
 dat wij niet opgekomen zijn voor rechtvaardigheid
 en voor de vrijheid van zusters en broeders,
 dat ook de kerken hebben deelgenomen aan slavernij
 door de uitbuiting van tot slaafgemaakte mensen.
 Wij belijden voor U,
 dat wij er ook vandaag onvoldoende in slagen
 werkelijk inclusiever gemeenschappen te zijn,
 dat wij vandaag te weinig doen
 tegen huidige vormen van slavernij, racisme en discriminatie.
 Kyrie, heb medelijden met ons, Eleison.⁷*

Om tot een gelijkwaardige oecumenische relatie met elkaar te komen is het van groot belang dat we als kerk ons reken-schap geven van dit verleden en ons bewust worden van de doorwerking van slavernij in het heden.⁸

Rouw

Sommige kerken zijn dus gegroeid, maar aan de Protestantse Kerk lijkt die groei voorbij te zijn gegaan. In de afgelopen jaren zijn er nauwelijks nieuwe gemeenten ontstaan. Wijkgemeenten zijn samengevoegd of opgeheven, kerkgebouwen

7 De herdenkingsdienst werd voorbereid door de werkgroep Verwerking Slavernijverleden, onder auspiciën van de Raad van Kerken in Nederland. In 2013 heeft de Raad van Kerken zich al op vergelijkbare wijze uitgesproken.

8 Vanaf de start op 1 januari 2023, ben ik als scriba (op afstand) betrokken bij het onderzoeksproject van de Protestantse Theologische Universiteit, Vrije Universiteit Amsterdam, University of Curaçao en het Nationaal Instituut Nederlands Slavernijverleden en Erfenis (NiNsee). Zij onderzoeken (1) de rol van theologie en bijbeluitleg, (2) de maatschappelijke en financiële betrokkenheid van de kerk en (3) de doorwerking van het slavernijverleden in kerk en maatschappij.

gesloten, de betrokkenheid en de ‘bestuurskracht’ van gemeenten is verminderd en de plek van de kerk in de samenleving is kleiner geworden. Zeker, dit geldt niet voor alle gemeenten. Er zijn levendige protestantse gemeenten, doorgaans met een helder inhoudelijk profiel en maatschappelijk relevantie, die groeien en bloeien. Toch zijn zij, helaas, meer uitzonderingen dan regel. Overall geldt krimp.

In 2023 heeft Aarnoud van der Deijl hierover een boekje opengedaan.⁹ Hierin beschrijft hij eerlijk hoe hij als predikant enthousiast aan zeven initiatieven heeft meegedaan om het tij te keren. Terugkijkend moet hij concluderen dat het niet mocht baten. Al deze goede plannen typeert hij als *trade-offs*: inhoudelijke aanpassingen die onbewust de ontkerkelijking eerder hebben versneld dan vertraagd. Hij wijt dit aan een maakbaarheidsidee gevoed door markt- en marketingdenken. Het illustreert juist, zo is zijn conclusie, dat de kerk niet maakbaar is.

De neergang grijpt Van der Deijl aan. Hij vergelijkt het met een stervensproces en spreekt dan ook over rouw. En terecht. Ik herken het. Het sluiten van het kerkgebouw waarin je als kind bent gedoopt en belijdenis hebt gedaan doet zeer. Het verdampen van kerkelijk leven raakt diep.

Terecht vraagt Van der Deijl aandacht voor deze verlieservaring. Toch schrijft hij niet alleen over rouw. Zijn essay gaat ook over hoop. Niet om de rouw hiermee te bagatelliseren, maar omdat dit stervensproces ook een keerzijde heeft. Bevrijd van het marktdenken, zo stelt hij, komt er weer ruimte om te doen waar de kerk toe geroepen is. Hoopvol, zonder overspannen activisme of verlamdend schuldgevoel.

⁹ Aarnoud van der Deijl: *De toekomst van de kerk; Essay vol rouw en hoop*. Skandalon, Middelburg, 2023.

De eerste jaren van de Protestantse Kerk in Nederland

De reflectie op ontkerkelijking in Nederland, de veranderende plek en rol van de kerk in de samenleving en de krimp van de Protestantse Kerk is niet nieuw. Direct vanaf het begin van het ontstaan van de Protestantse Kerk was dit een onderwerp. De afsluiting van het jarenlange Samen-op-Weg-proces in 2004 gaf ruimte aan het missionaire karakter van de kerk. Na jarenlange interne fusieperikelen fleurde de kerk op. Nieuwe initiatieven ontstonden. Er kwam ruimte voor nieuwe vormen van kerk-zijn. Er kwamen pioniersplekken. In een tijd waarin het niet langer vanzelfsprekend is om bij de kerk te horen, wilden protestantse gemeenten open en uitnodigend zijn. Ze wilden geloofsgemeenschappen vormen van heel verschillende mensen die één zijn rond het Woord van God en uitzien naar Gods Geest die het leven, ook van de kerk, vernieuwt. Plekken waar je leert leven van de verwondering.¹⁰

Hoe enthousiast de Protestantse Kerk ook van start ging, de straffe tegenwind van secularisatie en ontkerkelijking werd er niet minder door. De ontkerkelijking zette door. Veel protestantse (wijk)gemeenten kregen het zwaar te verduren. Ook de krimp zette door. Dit versterkte het besef dat de kerk niet alleen uitnodigend moet zijn – ‘kom, ga met ons en doe als wij’ (Psalm 122:1) – maar ook daar moet zijn waar mensen zijn. In 2012 schreef mijn voorganger Arjan Plaisier zijn visienota met de uitdagende titel: *De hartslag van het leven*¹¹, ontleend aan het prachtige lied van Paul Gerhard ‘Zou ik niet van harte zingen’:

¹⁰ *Leren leven van de verwondering; Visie op het leven en werken van de kerk in haar geheel*. Utrecht, 2005.

¹¹ Arjan Plaisier: *De hartslag van het leven; Visie op het leven en werken van de Protestantse Kerk in Nederland*. Utrecht, 2012.

*Zou ik niet van harte zingen
 Hem die zozeer mij verblijdt?
 Want ik zie in alle dingen
 niets dan zijn genegenheid.
 Is de hartslag van het leven
 niet de liefde van de Heer?
 Liefde draagt hen meer en meer,
 die in dienst aan Hem zich geven.
 Alle dingen hebben tijd,
 Maar Gods liefde eeuwigheid.¹²*

Waar moet je beginnen als het kerkelijk leven piept en kraakt? Moeten we kijken naar onze mogelijkheden? Of juist naar onze onmogelijkheden? Ik ben ervan overtuigd dat we juist in tijden van rouw en leegloop moeten starten bij de liefde van God. Deze liefde doet harten sneller kloppen. Gods liefde schept leven en legt het leven open, ook dat van de kerk. Ze brengt mensen samen. Kerk-zijn is daar waar er twee of drie samen zijn in Jezus' naam. De vormen moeten hier dienstbaar aan zijn. Bestaande kerkvormen kunnen afstoten en zonder dat we het zelf doorhebben mensen buitensluiten. Mijn voorganger, Arjan Plaisier, schreef:

'We hebben de Geest hard nodig om ons te helpen kerk te zijn voor onze tijdgenoten, voor (leeftijds)groepen die verder van onze huidige kerkelijke cultuur af staan. Experimenten met nieuwe vormen van kerk-zijn zijn gewenst. Creativiteit, met goede smaak en kwaliteit, moet de kans krijgen. Het roer tijdig omgooien sluit meer aan bij het leven volgens de Geest dan star doorkoersen. Gelukkig zien we deze creativiteit opbloeien. De Geest is ons steeds weer te hulp gekomen en we zien geloof opbloeien en kerk ontstaan op de meest onverwachte momenten en plaatsen. Wij geloven dat de Geest dat

12 Lied 903.

*ook in de toekomst zal blijven doen en willen ons daar dienstbaar aan maken.*¹³

De Protestantse Kerk gaf prioriteit aan het ontwikkelen van nieuwe kerkplekken. In hetzelfde jaar besloot de generale synode om binnen enkele jaren te groeien naar honderd pioniersplekken. In 2014 startte de eerste kliederkerk, een kopie van de oorspronkelijke Anglicaanse *Messy Church*.¹⁴ In deze eigensoortige kerkvorm voor kinderen en ouderen wordt een bijbels thema op creatieve en speelse wijze geconcretiseerd, vervolgens in een korte laagdrempelige viering verdiept en afgesloten met een gezamenlijke maaltijd.

Kerk2025

Tijdens een bijeenkomst van de generale synode van april 2016, de vergadering waarin ik werd verkozen tot scriba, werd de notitie *Kerk2025: Waar een Woord is, is een weg*¹⁵ aanvaard. Deze notitie sluit naadloos aan op de visienota uit 2012. Het is er een concrete uitwerking van. De nota zet in bij de uitzending van de twaalf leerlingen van Jezus. Hij zendt hen twee aan twee uit en beveelt hun geen overvullige ballast, maar alleen een stok en sandalen mee te nemen (Marcus 6:7-9). Deze tekst illustreert waar het in Kerk2025 om gaat: terug naar de kern, back to basics, de roeping tot navolging van Christus én het afleggen van alle ballast die hindert op de weg van de navolging.¹⁶ De kerkstructuur moet lichter.¹⁷

13 *De hartslag van het leven*, p. 21.

14 www.messychurch.brf.org.uk.

15 *Kerk2025; waar een Woord is, is een weg*. Protestants Landelijk Dienstencentrum, Utrecht, 2016.

16 *Deel I Waar het op aankomt*, p. 4-11.

17 *Deel II Waar het naartoe gaat*, p. 12-32. Het is opvallend dat dit gedeelte ruim twee keer zo lang is als het eerste deel. In de uitwerking heeft de concrete reorganisatie ook meer aandacht gekregen dan de inhoudelijke focus.

De structuur moet de kern van het kerk-zijn dienen. Centraal hierbij staan begrippen als eenvoud, transparantie en ruimte.

Deze focus sprak – en spreekt – mij aan. In mijn werk als gemeentepredikant van de Marcuskerk in de Haagse Moerwijk heb ik precies dezelfde ervaring opgedaan. In 2012 heb ik dit beschreven in *Anders verder*¹⁸. Hierin laat ik zien dat de kerk in een dynamische en gefragmenteerde samenleving niet toekan met één vorm van kerk-zijn. De veranderde context vraagt om meerdere kerkvormen. Tot halverwege de jaren zestig van de vorige eeuw waren er in Moerwijk drie hervormde wijkgemeenten en twee gereformeerde kerken. Vijftig jaar later was hier nog één protestantse gemeente van over. Kleiner, maar niet minder vitaal. De gemeente is uitgewaaid in de wijkgemeente, buitenschoolse opvang voor kinderen in de wijk (de Kinderwinkel) en een pioniersplek (Geloven in Moerwijk). De les van mijn werk in Moerwijk was duidelijk: de kerk moet anders verder. Het evangelie is bestemd voor alle mensen en mag niet beperkt worden door de organisatie van ons kerk-zijn.

De schrijvers van *Kerk2025* waren – zonder dat ik me daarvan bewust was – geïnspireerd door mijn theologische reflecties. Dat kwam mooi tot uitdrukking door het tussenkopje dat ze boven een alinea met concrete toepassingen zetten: *Anders verder*; eveneens de titel van mijn boek.¹⁹

De implementatie van *Kerk2025* vroeg de eerste jaren van mijn scribaat veel aandacht en tijd. In april 2019 rondde de generale synode dit project af door de *Eindrapportage Kerk2025* te aanvaarden. De grootste structurele veranderingen die werden aangebracht was de reductie van 74 naar 11 classes en de aanstelling van classispredikanten.

18 René de Reuver: *Anders verder; Missionair kerk-zijn in een dynamische samenleving*. Ark Media, Amsterdam, 2012.

19 *Kerk2025: Waar een Woord is, is een weg*. Hoofdstuk IIB, p. 18-32.

Een van de voorwaarden om in 2016 scriba te kunnen worden was inhoudelijke herkenning van en instemming met Kerk2025. Voor mij was dit geen enkel probleem. Integendeel, de visie die hierin is verwoord, heeft mij als gemeentepredikant geïnspireerd en gevormd.

Roeping

Eind 2015 stimuleerden collega's, vriendinnen en vrienden mij om te solliciteren op de functie van scriba. Zij vonden dat deze functie mij paste. De visie van de Protestantse Kerk en mijn ervaring als gemeentepredikant in Sebaldeburen, Boskoop en Den Haag zagen zij als de perfecte opmaat voor het werk als scriba. Ik ben hun nog steeds dankbaar dat zij dit met mij hebben gedeeld. Ik heb dit ervaren als een roeping vanuit het grondvlak van de kerk en 'mitsdien' door God. Mede doordat het profiel van de nieuw te benoemen scriba mij niet losliet heb ik gesolliciteerd. Ik heb er geen moment spijt van gehad. Dat de synode mijn roeping en vaardigheden herkende, heb ik ervaren als leiding van God. Tot op de dag van vandaag vind ik het een groot voorrecht om als scriba mede leiding te mogen geven aan het leven en werk van de Protestantse Kerk in Nederland. De opgedane ervaring als wijkpredikant is me hierbij goed van pas gekomen.

Dit essay verschijnt bij het afscheid van René de Reuver als scriba van de Protestantse Kerk in Nederland. Toch is dit boek geen afscheidsboek waarin alleen maar wordt teruggekeken. Het is ook een vooruitkijkboek. Hoe bepalend het verleden ook is, de kerk leeft vanuit de toekomst, vanuit dat wat op ons toekomt. Het boek kent drie delen: Wat valt er te leren van het begin van de kerk? Bijzondere ervaringen van de scriba, die zijn visie op kerkzijn verdiepten en verrijkten. En ten slotte een visie op de kerk in de toekomst. Een boek dat de lezer inzicht geeft en bemoeit over de toekomst van de kerk.

René de Reuver was vanaf 2016 tot 2025 scriba van de Protestantse Kerk in Nederland en daarmee het gezicht van een van de grootste kerken in ons land.

Protestantse
Kerk

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT

NUR 700
ISBN 978 90 435 4331 6

9 789043 543316

